

Vålse Kommunalhus, opført 1842 Vålse Vesterskovvej 2, 4840 Nørre Alslev

Fredningsforslaget omfatter:

Kommunalhus i Vålse, nu Lokalhistorisk Arkiv, samt den brostensbelagte forplads med mindestenen over Hans Rasmussen og bøgehækken mod vejen.

Kommunalhuset i Vålse

Mindesten over Hans Rasmussen

Forslagsstiller:

Frank V. Nielsen. Forslag indsendt til Landsforeningen januar 2007.

Indholdsfortegnelse:

Begrundelse for forslaget

Baggrunden for forslaget

Beskrivelse

Oprindelighed og ændringer

Bygningshistorie

Vedligeholdelsesstand

Kommune/Bydels-atlas

Identifikation

Kilder

Bilag: Fotos, kort og tegninger.

Begrundelse for fredningsforslaget:

Kommunalhuset i Vålse er formentlig det eneste bevarede eksempel på en bygning opført til den kommunale administration umiddelbart efter sogneforstanderskabsanordningen af 1841, et af de første spæde skridt i retning af demokrati i Danmark. Det er desuden et enkelt og smukt eksempel på en forvaltningsbygning for et lille samfund, og har igennem mange år har været samlingspunkt. Materialerne og vedligeholdelsestanden er god, de

arkitektoniske virkemidler er enkle og ligetil. Bygningen er opført som kommunalhus 1842 og har bibeholdt sin funktion helt frem til 1970.

Vålse er Falsters største vejfortelandsby med to parallelle vejforløb, der afgrænser den store forde med kirke, præstegård og gadekær. Bystruktur, hegn, haver, gamle træer og en del ældre huse er bevaret. Det velafgrænsede ejerlav har en tilsvarende velbevaret struktur med mange af stjerne- og blokudskiftningens hegn og vejforløb, og det enestående velbevarede landsbymiljø er således med til at understøtte kommunalhusets betydelige kulturhistoriske værdi.

Et meget væsentligt hus for det lille samfund i Vålse – og et hus af national interesse.

Baggrund:

Ved en anordning af 13. august 1841 fik pastoraterne (de sogne som har fælles præst) status som sognekommuner med et valgt sogneforstanderskab – fra 1867 kaldet sogneråd. I Vålse havde man en sognefoged ved navn Hans Rasmussen, gårdmand i Egense (1779-1858), som på flere områder gik i spidsen for det lille samfund han stod i spidsen for, og som havde initiativ og virkelyst. Han var bl.a. drivkraften i forbindelse med inddæmningen af Vålse Vig i 1841, og i 1848-49 repræsenterede han kredsen i Den Grundlovgivende Rigsforsamling.

Hans Rasmussen blev formand for sogneforstanderskabet i Vålse, og han tog straks initiativ til at der midt i byen, på den gamle landsbyforde og tæt ved gadekæret, blev opført en særlig bygning, hvor den nyvalgte forsamling kunne holde møder og bestyre sognekommunens anliggender, der mest handlede om fattigvæsenet.

Bagside

Forpladsen med mindesten

Beskrivelse:

Opført 1842 i bindingsværk. 8 fag med stråtag. Facaden mod vest har syv vinduer samt dør i det 4. fag fra nord. Der er to vinduer i hver gavl, mens bagsiden er helt uden åbninger. Stråtaget har mønning med kragetræer, men har tidligere haft "hollandsk mønning". De fire sydligste fag udgør i hele husets dybde sogneforstanderskabets oprindelige mødelokale. Den resterende del af huset udgøres af forstue samt det der oprindeligt var en lille bolig, bestående af to stuer, køkken og spisekammer. Bindingsværket er med gennemstukne bjælker, hvilket er et meget gammeldags træk for et hus opført på dette tidspunkt.

Oprindelighed og ændringer:

Oprindeligt var bindingsværket ikke trukket op med sort. Det vil være meget enkelt at tilbageføre bygningen.

Interiør

Forpladsen er omlagt i 1999

Bygningshistorie:

Der blev den 23. juni 1842 indgået kontrakt med snedker Hans Stoffersen og Niels Jørgensen om opførelse af huset med nærmere angivelse af nødvendige specifikationer, herunder at der i gangen skulle anbringes to rækker med "knokke" til at hænge hatte og klæder på.

Huset der stod færdigbygget i 1842, var en enkel bindingsværksbygning på 8 fag og med stråtag. Døren var i et af de midterste fag og bag den en forstue, hvorfra der til højre var adgang til det ret store mødelokale, og til venstre boligen, der måske var beregnet til en person der kunne have opsyn med huset. Forstuen og mødelokalet fik bræddegulv, mens boligen måtte nøjes med et simpelt lergulv. Der var to vinduer i hver af gavlene, mens husets bagside var helt uden vinduer. Gavltrekanterne var bræddebeklædte, og murene stod hvidkalkede – også bindingsværkstømmeret, som det var skik på Sjælland og Lolland-Falster. De sidste mange år har tømmeret dog været trukket op med sort. Stråtaget havde i en periode "hollandsk mønning", dvs. at stråtekningen er ført op som en slags "kam" der holdes sammen med syning, men det har nu efter den seneste nytækning mønning af halm holdt på plads af kragetræer.

Bygningens funktioner:

Kommunalhuset, eller "kommunalen" blev benyttet efter sit formål helt til 1. april 1970, da den forrige kommunalreform trådte i kraft, altså i 128 år. Næppe mange andre sognekommuner kan fremvise noget tilsvarende. Sideløbende med denne primære funktion havde bygningen desuden haft andre funktioner, idet der var sognebibliotek i mødelokalet, mens der i boligdelen var posthus og sparekassefilial fra ca. 1965 til 1977. Siden 1980 har Lokalhistorisk Arkiv haft rådighed over hele huset.

På pladsen foran kommunalhuset blev der i 1929 rejst en mindesten over Hans Rasmussen, og da forpladsen blev omlagt med granitsten i 1999 blev en række sten med initialerne for sogneforstanderskabet i 1842, der hidtil havde ligget langs muren, nu brugt som markering af en runding foran indgangsdøren.

Vedligeholdelsesstand:

God, sidst renoveret i 1999.

Identifikation:

Kommuneatlas: Bygningen er ikke SAVE registreret.

Kommune: Guldborgsund Kommune

Ejerforhold: Guldborgsund Kommune, pr. 01.01.2007 – tidl. Nørre Alslev Kommune

Matr. Nr.79 Vålse By, Vålse

Kilder:

Allan Tønnesen: Oppe på rådhuset, En historie om rådhusene i Guldborgsund Kommune gennem tiderne (2006).

Kontaktpersoner:

Frank V. Nielsen, Nørre Alslev Langgade 51, 4840 Nørre Alslev

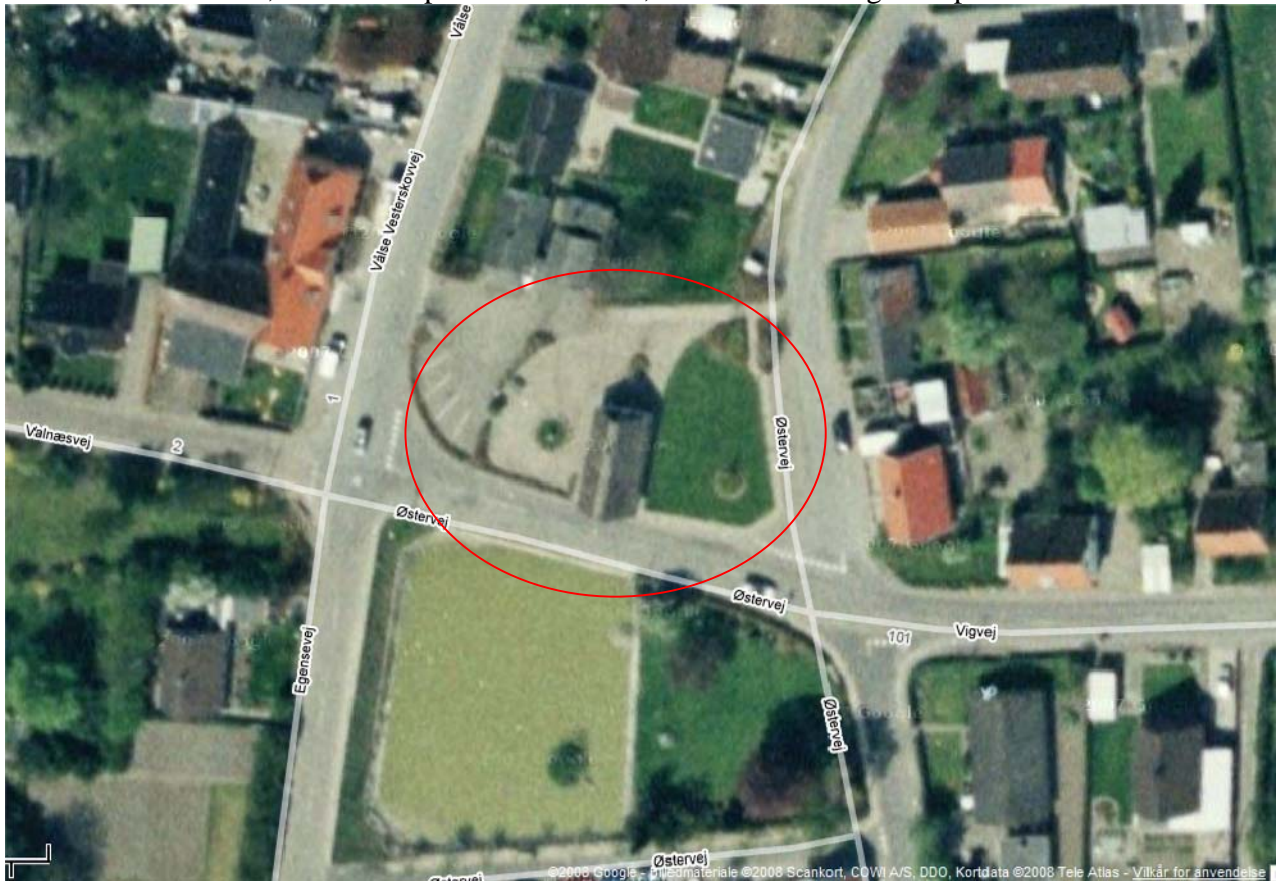
Allan Tønnesen, Åholmvej 78, 2500 Valby

Kort:

Vålse By set fra oven, kortet er fra Google Maps

Vålse Kommunalhus, med sin forplads set fra oven, kortet er fra Google Maps

Historisk kort og Vålse, kortet er fra Kort og Matrikelstyrelsen

